

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

18/708-

19. februar 2018

Kartlegging av kommuner som ønsker å delta i prøveordning med å overta ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunen

Helse- og omsorgsdepartementet ber med dette om bistand fra landets fylkesmenn for å kartlegge hvilke kommuner innenfor det enkelte fylket som ønsker å delta i en prøveordning med overtakelse av ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunene.

Det vises til omtalen av Stortingets anmodningsvedtak i romertall I til V nedenfor. Som en oppfølging av dette vedtaket, fremgår det av regjeringens politiske plattform at regjeringen vil iverksette en forsøksordning der kommuner som selv ønsker det, kan overta ansvaret for tannhelsetjenesten. Prøveordningen har vært diskutert i møte mellom KS (Kommunesektorens organisasjon) og helseministeren, hvor KS blant annet ble informert om fremgangsmåten ved å involvere fylkesmennene i et forberedende kartleggingsarbeid.

Bakgrunn

Ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten er i dag lagt til fylkeskommunene gjennom lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten. Ved behandlingen av Meld. St. 14 (2014-2015) *Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner*, jf. Innst. 333 S (2014-2015), besluttet et flertall på Stortinget at ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten bør overføres til kommunene.

Regjeringen fremmet derfor våren 2017 forslag om lovregulering av tannhelsetjenesten som et kommunalt ansvar, jf. Prop. 71 L (2016-2017) *Endringer i helselovgivningen (overføring av det offentlige tannhelsetjenesteansvaret, lovfesting av kompetansekrav m.m.)*. Det ble her foreslått å gi regler om kommunens plikter, organisering, finansiering og tilsyn i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Videre ble det foreslått å regulere pasientens rett til nødvendig tannhelsehjelp, klageadgang mv. i pasient- og brukerrettighetsloven.

Ved behandling av proposisjonen 8. juni 2017, vedtok Stortinget forslaget til lovendringer, jf. Innst. 378 L (2016-2017). Samtidig gjorde Stortinget følgende vedtak:

I

"Stortinget ber regjeringen legge til rette for en prøveordning som innebærer at kommuner som ønsker det, etter søknad kan få tillatelse til å overta ansvaret for tannhelsetjenesten fra 2020."

II

"Stortinget ber regjeringen sørge for at prøveordningen som starter i 2020, i de kommunene som ønsker å overta tannhelsetjenesten, følgeevalueres frem til 2023. Basert på erfaringene i prøvetiden og endringer i kommunestruktur etter 2020, kan en videre utvidelse til flere kommuner tidligst skje etter 2023."

III

"Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for økonomiske incentiver for kommuner som ønsker å overta tannhelsetjenesten".

IV

"Stortinget ber regjeringen komme tilbake med egen sak som vurderer overføring av den samlede tannhelsetjenesten basert på erfaringene fra prøveordningen som kan gi grunnlag for beslutning om overføring fra 2023."

V

"Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å bygge opp tannpleierkompetanse i kommunene. Slik oppbygging av tannpleierkompetanse i kommunene vil ha økonomiske og administrative konsekvenser som regjeringen vil måtte komme tilbake til i budsjettssammenheng."

Flertallet i Stortingets helse- og omsorgskomitee begrunner i sin innstilling vedtakene om en prøveordning med at kommuner, fylkeskommuner og regioner på den måten vil få bedre tid til å forberede seg på en eventuell oppgaveoverføring på landsbasis. Flertallet viser til at kommunereformen så langt har medført gjensidige vedtak om en lang rekke kommunesammenslåinger, samtidig som en rekke kommuner er i dialog om fremtidige sammenslåinger. Komiteflertallet viser til at denne prosessen trolig vil fortsette i tiden som kommer, slik at det i 2023 vil ha funnet sted enda flere kommunesammenslåinger enn hva som vil være tilfellet i 2020. Flertallet viser til at flere kommuner i høringen forut for Prop. 71 L (2016-2017) har signalisert et ønske om å overta ansvaret for tannhelsetjenesten.

Flertallet i helse- og omsorgskomiteen legger til grunn at prøveordningen skal baseres på frivillighet og omfatte om lag 15 kommuner. Flertallet i helse- og omsorgskomiteen legger likevel til grunn at der hvor en fylkeskommunal tannhelseklinikk omfatter flere kommuner, må disse kommunene som hovedregel stå samlet om en slik oppgaveoverføring. Samtidig

mener flertallet at det bør åpnes for unntak i de situasjonene hvor enkelte kommuner ikke ønsker å delta i prøveordningen, forutsatt at disse kan overføres til en annen fylkeskommunal/regional tannhelseklinikk.

Det vises for øvrig til komitémerknadene i Innst. 378 L (2016-2017) side 22 flg.

Juridiske og økonomiske rammer for prøveordningen

Når det gjelder de juridiske rammene for prøveordningen, innebærer Stortingets vedtak ansvaret for offentlige tannhelsetjenester videreføres på fylkeskommunalt nivå, med unntak for kommuner som får tillatelse til å være med i prøveordningen og som dermed overtar dette ansvaret.

Stortinget har ved behandlingen av Prop. 71 L (2016-2017) vedtatt endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven som både legger til rette for og er nødvendige for å overføre ansvaret for tannhelsetjenester til kommunene. Stortingets vedtak innebærer at Kongen kan sette i kraft lovendringene til ulik tid for ulike deler av landet. Det er i så fall dette lovverket som fra 1. januar 2020 skal gjelde for kommuner som har fått tillatelse til å delta i prøveordningen. For aktuelle kommuner vil tannhelsetjenesteloven ikke gjelde i prøveperioden.

Kommuner som får delta i prøveordningen får etter de vedtatte lovendringene samlet sett noen flere plikter knyttet til tannhelsetjenester som går utover de plikter som fylkeskommunene i dag er pålagt etter tannhelsetjenesteloven. Disse pliktene vil i hovedsak være av administrativ karakter og vil i varierende grad kunne føre til merarbeid for kommunene. Dette omfatter blant annet:

- utvidet krav om å innhente politiattest, uavhengig av hvem kommunen yter tannhelsetjenester til
- lovfestet krav til systematisk arbeid med kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet
- krav til brukermedvirkning på systemnivå
- lovfestet ansvar for transport av tannhelsepersonell
- krav til koordinering av deltjenester for personer med rett til individuell plan
- plikt til å medvirke til videre- og etterutdanning av private tjenesteytere (tannleger og tannpleiere) som har avtale med kommunen
- plikt til å medvirke til forskning.

Kommuner som får delta i prøveordningen overtar i tillegg fylkeskommunens ansvar for dekning av utgifter til pasienttransport til og fra den kommunale tannhelsetjenesten. Det forutsettes at kommunene selv fastsetter lokale forskrifter om omfanget av dekningen av reiseutgifter. For andre kommunale helse- og omsorgstjenester enn tannhelsetjenester, er det fortsatt de regionale helseforetakene som har et samlet ansvar for organisering og finansiering av pasienttransport.

Personer med rusavhengighet som bor eller oppholder seg i en prøvekommune får lovfestet rett til nødvendig tannhelsehjelp fra kommunen og dermed formell adgang til å klage over manglende hjelp. Dette er i hovedsak en kodifisering av gjeldende rett.

Det er gitt en nærmere omtale av de enkelte lovendringene i kapittel 10 i Prop. 71 L (2016-2017). Lovproposisjonen er publisert på regjeringen.no:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-71-l-20162017/id2546178/>.

For kommuner som ikke er med i prøveordningen, vil det fortsatt være fylkeskommunen som har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten. For personer som bor eller oppholder seg i disse kommunene vil rettigheter til tannhelsehjelp fremdeles være regulert av tannhelsetjenesteloven.

Når det gjelder de økonomiske rammene for prøveordningen, vil departementet komme tilbake til oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak i senere budsjettframlegg, slik at kommunene på søknadstidspunktet er kjent med de økonomiske premissene for å delta i prøveordningen. Prøveordningen vil innebære uttrekk av rammeeoverføringen til fylkeskommunene og overføring til de aktuelle kommunene. Uttrekket vil bli fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Andre forhold som kommunene må få informasjon om

Foruten de overordnede juridiske og økonomiske rammene for prøveordningen, må fylkesmannen i forbindelse med kartleggingen orientere kommunene om følgende tema:

Samarbeid med fylkeskommunen

Det vises til at flertallet i Stortingets helse- og omsorgskomiteé legger til grunn at kommuner som ønsker å overta ansvaret fra 2020, må innlede en prosess mot departementet og fylkeskommunen på et så tidlig tidspunkt at det vil være tid til å utrede og gjennomføre det rettslige, praktiske og økonomiske knyttet til oppgaveoverføringen. Departementet forutsetter dermed at kommunene er aktive og innleder dialog med fylkeskommunene. I en eventuell senere søknad om deltakelse til departementet må kommunene kunne gjøre rede for hvilket samarbeid de har hatt med den aktuelle fylkeskommunen. Flertallet i helse- og omsorgskomiteen understreker også at fylkeskommunen/regionen ikke vil kunne motsette seg at kommuner ønsker å overta ansvaret for tannhelsetjenesten.

Omfanget av oppgaveoverføringen

Flertallet i helse- og omsorgskomiteen presiserer at en ordning med frivillig oppgaveoverføring til kommuner fra 1. januar 2020 betyr en formell oppgaveoverføring fra aktuelle fylkeskommuner til de kommuner som ønsker dette. Det skal videre foretas en fullstendig oppgaveoverføring. Det skal med andre ord ikke skje en delt overføring i form av at fylkeskommunen/regionen beholder sørge-for-ansvaret for tannhelsetjenesten, mens aktuelle kommuner kun får et driftsansvar for tannklinikker mv.

Komitéflertallet presiserer også at oppgaveoverføringen skal omfatte både spesialisttannhelsetjenesten og allmenntannhelsetjenesten. Det skal med andre ord ikke åpnes for en delvis oppgaveoverføring som bare gjelder allmenntannhelsetjenesten. Departementet understreker at kommuner som ønsker å delta i prøveordningen og hvor det er lokalisert et regionalt odontologisk kompetansesenter, også må ta over virksomheten ved og driften av senteret. De regionale odontologiske kompetansesentrene tilbyr tannhelsetjenester utført av spesialister, de har et tilrettelagt behandlingstilbud til pasienter med odontofobi og pasienter som har vært utsatt for tortur eller overgrep, de skal tilby rådgivning, kursvirksomhet og klinisk, praksisnær forskning. Per i dag er det seks kompetansesentre etablert i henholdsvis Oslo, Arendal, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Departementet understreker at aktuelle prøvekommuner må legge til rette for å kunne kjøpe tannhelsetjenester fra andre, dersom tjenesten ikke kan leveres av kommunen selv. Det vil derfor trolig være behov for å etablere interkommunale samarbeidsløsninger mellom kommuner som skal delta i prøveordningen, både når det gjelder ytelse av tjenester og drift av klinikker.

Prøvekommunene forutsettes også å delta aktivt i forbindelse med følgeevalueringen av prøveordningen.

Virksomhetsoverdragelse

Forut for iverksetting av prøveordningen må det foretas en virksomhetsoverdragelse fra fylkeskommunene til aktuelle kommuner. Virksomhetsoverdragelsen må være gjennomført før ansvaret overføres 1. januar 2020.

Det følger av Stortingets vedtak at fra tidspunktet for iverksetting av lovendringene overfor prøvekommunene, har den kommune hvor virksomheten er lokalisert, rett og plikt til å overta formuesposisjoner som er knyttet til virksomheter innenfor den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Det omfatter blant annet offentlige tanklinikker og regionale odontologiske kompetansentre med tilhørende utstyr, forbruksmateriell samt journal- og IKT-systemer. Den fylkeskommunale tannhelsetjenesten er en utstyrsintensiv virksomhet, sett i forhold til kommunale helse- og omsorgstjenester generelt, blant annet med teknisk avanserte behandlingsstoler, digitalt røntgenutstyr og klinikkinnredninger.

Overtakelsen skal i utgangspunktet omfatte alle eiendeler, avtalefestede rettigheter og plikter som er nødvendige for at prøvekommunene skal kunne ivareta ansvaret for tannhelsetjenester på en forsvarlig måte. Samtidig forutsettes det at fylkeskommunen beholder eiendeler samt avtalefestede rettigheter og plikter som er nødvendige for å fortsatt kunne betjene de kommunene i fylket som ikke deltar i prøveordningen. Denne delingen bør derfor være et tema i dialogen mellom aktuelle prøvekommuner og fylkeskommunen.

Overføringen til aktuelle kommuner skal skje vederlagsfritt. Det betyr at fylkeskommunen ikke kan kreve kompensasjon fra stat eller kommune for overdragelsen.

Virksomhetsoverdragelsen innebærer også at prøvekommunen trer inn og overtar fylkeskommunens rettigheter og plikter etter avtaler som foreligger mellom fylkeskommunen og private tannleger ved tidspunktet for iverksetting av lovendringene.

De enkelte elementer i virksomhetsoverdragelsen er nærmere beskrevet under punkt 10.22 i Prop. 71 L (2016-2017).

Når det gjelder forholdet til de ansatte, vil overføring av personell fra fylkeskommunene til prøvekommunene i hovedsak foregå som en virksomhetsoverdragelse etter reglene i arbeidsmiljøloven kapittel 16.

Videre prosess

Helse- og omsorgsdepartementet har ansvar for å legge til rette for prøveordningen. På bakgrunn av fylkesmennenes kartlegging og tilbakemelding til departementet, vil det senere gå ut et eget brev med nærmere informasjon til kommuner som har meldt sin interesse, slik at de gis mulighet til å søke om deltakelse i prøveordningen.

Departementet ber om tilbakemelding fra fylkesmennene innen mandag 28. mai 2018.

Med hilsen

Petter Øgar (e.f.)
ekspedisjonssjef

Øystein Gjeset Ellingsen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi:
Helsedirektoratet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
Landets fylkeskommuner

Adresseliste

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder	Postboks 788 STOA	4809	ARENDAL
Fylkesmannen i Buskerud	Postboks 1604	3007	DRAMMEN
Fylkesmannen i Finnmark	Statens Hus	9815	VADSØ
Fylkesmannen i Hedmark	Postboks 4034	2306	HAMAR
Fylkesmannen i Hordaland	Postboks 7310	5020	BERGEN
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Fylkesmannen i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ
Fylkesmannen i Oppland	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Postboks 8111 Dep	0032	OSLO
Fylkesmannen i Rogaland	Postboks 59	4001	STAVANGER
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Fylkesmannen i Telemark	Postboks 2603	3702	SKIEN
Fylkesmannen i Troms	Postboks 6105	9291	TROMSØ
Fylkesmannen i Vestfold	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Fylkesmannen i Østfold	Postboks 325	1502	MOSS